

ANYÁK HETILAPJA

SZERKESZTI

VAGHOTT SÁNDORRNÉ.

Előfizetési díj:

Postai úton vagy Budapesten házhoz hordatva

Egyedre (ápril, maj, juni) 1 ft. 50 kr.
Három évenegyre (ápril—december) 4 » 50 »

Az előfizetési pénzek

a kiadó-hivatalhoz

(Pest egyetem-utca 4. sz.) bérmenyve intézendők.

A Lago gyöngye.

Beszély

T e r é z t ő l.

(Vége.)

Angelo társai még éjjel után elindultak s *Angelo* egy — két óra mulva volt egy kis csónakon utánok menendő. A Garda tavánál, melyet éjszokról magas hegyek vesznek körül, igen változékony időjárás szokott lenni, s azon körülmény hogy épen éjszakra *Rivánál* e heglánczolat meg van szakasztva, a szélnek mintegy nyílása a legnagyobb szélcsöndet hirtelen vihar váltja föl.

Az ég hirtelen beborult, de mind emellett a lago csöndes.

Ricchi lázas feszültséggel várta *Angelót*, ki nem is késett, s nem sejtve semmi rosszat, vigan, dudorászva közeledett csónaka felé. Amint parthoz ér s épen csónakába akar lépni, *Ricchi* ott terem s egy tördő-féssel hátulról földre teríti a szerencsétlen ifjut. *Angelo* eszméletlenül rogyott össze. A gyilkos a szerencsétlen áldozatot karjai közé ragadva a romok közé hurczolá s a még tán élet a vízzel telt földalatti üregek egyikébe dobá. Mig ezek történtek, csöndes szél emelkedett, mely azonban perczről perczre erősebbé fejlődött. *Ricchi* megoldá a csónakot s a hullamzásnak induló lago hajjaira bocsátá, ezáltal azon czélt akarván elérni, hogy *Angelo* a vihar áldozataul esettnek tartassék. Munkáját végezve haza sietett. Midőn haza ért, észre vette, hogy törét elvesztette, melynek keresésére azonban gyanu fölkeltése nélkül vissza nem térhetett.

Reggel felé roppant vihar keletkezett. A Garda tava iszonyuan hullámzott s hullámai gyakran ház magasságnyira növekedtek. Roppant égiháboru állt be s az eső egész nap omlott.

A halász ifju már reggeli 7 óraker haza tért, mert életveszély nélkül halászcsónakban a lagon maradni nem lehetett. Azt vélték, *Angelo* már honna van. A vihar nem akart szünni. *Angelo* nem jött meg. *Marietta* remegve várta s ablakánál ült. Nem evett, anyja hasztalan csillapította, hasztalan biztatta, hát

ha *Angelo* másutt szállt ki s most gyalog kell haza jönnie. Este lázroham lepte meg a leánykát, beteg lett, ágyba kellett feküdnie. Másnap reggel kitiszult az idő, gyönyörű nap volt, de annál viharosabb *Marietta* szíve, mert völegénye s kedvese nem jött. Este már minden remény eltiint, kivált mikor *Angelo* csónakát üresen látta a még nem egészen csöndes tó hajjain. Kétségbeesetten sietett a partra, hol még egy másik csónakot megpillantva, a reménynek egy kis sugara ébredt szívében. A csónak közelebb jött, benne *Ricchi* ült. *Marietta* elalélt. A fájdalom, a csalódás, ezen ember iránti határtalan ellenszenve megtörte lelki s testi erejét. Eszméletlenül vitték haza. Midőn magához jött, nem ismert maga körül senkire, rémes alakokat látott. Mindig *Ricchi* ijesztő arca volt előtte. Majd sirni, zokogni kezdett. A szegény leány beteg, súlyos beteg lön. Napokig feküdt eszméletlenül. Midőn magához jött, mindég *Angelot* kérdé, beszéde azonban zavart, összefüggetlen volt. A fájdalom megfosztá esztét. Testileg javult, de lelki állapota mindennap rosszabbá vált; *Marietta* örülté lön. Midőn szobáját elhagyhatá, minden nap a partra megy s órákig elmereng ott, várva kedvesét szivig ható mélabús énekben keres fájdalomnak enyhítést. A lago gyöngyét itt láthatjátok zilált hajjal, arczán a legmélyebb fájdalom kinyomatával. Ő azért még mindig szép, megradón szép. De ha a lágón vihar keletkezik, akkor a fájdalom öt ágyához lánczolja s rendszeren több napig szobáját kell őriznie.

Ez a lago gyöngyének története. *Ricchit* a bosszú-álló istenség súlyos keze utóerte. Lelkiismerete furdalta, félt az emberektől, ziláltan, ruhátlan bújdossott vadállatként, gyökerekből élt. Törét esetlegesen megtalálták *Angelo* holtteste mellett. Mielőtt azonban a sujtó törvény kezeibe jutott volna, vadászat alkalomával, szörnynek tartatva, véletlenül agyonlövetett.

Emlékkönyvbe.

Boldog a szív, míg emlékekre vár.
Míg a valósággal be nem telik;
Minden lépten egy-egy virágra lel.
S fényét, illatát küldi mindenk.
S tetszés szerént keblére tüzheti —
Rá sem néznek a világ szemei.

Ne vágyj azért a valóság után,
Lenyűgzi ez független szivedet:
Szabadságon mért vennél lánczokat,
Szedj, míg lehet, édes emlékeket.
Hadd a való hideg csontvázait,
Szódd ifjúságod tündér-álmait!

Ki lekötötte egyszer életét,
Tantalusképen, poshadt vízben ül,
Mosolygva két ezer gyönyör felé,
S utána szállva, egyig elrepül.
Örök éden a lelki szerelem,
A valóság végtelen gyötrelém.

Medgyes Lajos.

Szóllósy Ferencz.

(Életrajz.)

Három évtizeddel ezelőtt volt a kolozsvári reformatus kollegiumban egy fiu; osztályában mindig legelső; tanuló társainak kedvence, a tanítóknak csinálanságban kifogyhatatlan ostroma.

Évek teltevel az ifju gondolata tulszárnyalá a köznapi életet — s távoznia kellett. Lángész, heves vér. Kalandvágy, mi volna még, mi kitarja előtte a nagy világot?! . . .

Katonának állott. De a tettvágyó ifjunak nem igen tetszett a tétlenség sótalan kenyere, s első alkalommal odahagyta új pályáját. A szökött katonát csak bizonyos, Bécsben lakó befolyásos rokona közbejárása szabadította meg nagyobb bajoktól; mindazáltal néhány hetet kellett a főváros egyik kórházában, magát *örültnek* tettetve töltenie, mert csupán ily módon lehetett hibáját kimenteni.

A vágy mind tovább üzte túl a hegyen, a határon . . . le Törökországba.

Ez történt Szóllósy Ferenczcel 1829-ben. Tehetőségei, nagy ügyessége és ritka nyelvtanulási képessége csakhamar utat szereztek számára a legmagasabb török katonai hivatalok felé.

Érdekes lesz tudnunk éltének egy, ez időben történt fontos eseményét, milyenekkel, habár következményeikben oly nagy horderejűek nem valának is, kalandos pályája telve volt. — Hagyjuk egy barátjához 1854 elején intézett levelében őt magát beszélni.

„1829-ben kellemetlen körülményeim miatt Erdélytől megváltván s akkor még az oroszokat nem ismerván minden igyekezetem az volt, hogy orosz szolgálatba lépjek.

Erdélyből Orsovára siettem, s térparancsnok, őrnagy b. Jovichtól engedélyt nyervén a határszél megtekintésére, a vesztegintézeti szolga kíséretében az

Alion-hegyre, s onnan a vodicé malomhoz mentünk, az *ocserovai* török táborral szemben.

A császári tiszti őrhelytől balra az erdő közti ösvényen jól előhaladva, kíséremtől halom, hogy a bokáig érő patakon túli hegytetőn orosz táboroscka tanyázik.

Leültünk pihenni és falatozni. Kisérom tarisznyájában két palaczk, Ó-Orsován vásárolt rozsólis levényt, nógatásomra mindkettőt kiürítette, s az ital erejét a nagy hőség még feljebb fokozván, nem sokára mély álomba merült. Erre én felkerekedve, a határszél képző patakocskán átugrottam, s az erdőn keresztül az orosz tábor felé tarték. De alig haladtam két puslalövésnyire, midőn néhány, török szolgálatban lévő oláh pandúr körülfogott, s fejemet mint kémnek elakarta vágni, érette az uj-orsovai pasától pár aranyat nyerendő.

Szerencsémre oláhu tudván, zsebemből az udvari kancellár lópatkányi pecsétjével ellátott *utlevélemet* kiviszem s felmutatván, parancsoló hangon így szólok: „Épen jó, hogy rátok akadtam, vigyetek haladéktalanul a pasához, mert fontos közleni valóim vagynak.”

Szavaim hitelt nyervén, csónakra ültünk, s a Duna jobb partján átevezve, *Omér* pasa elé léptünk.

Nem rég jöttem le Bécsből, csinos fekete ruhám külsőmet meglehetősen ajánlotta, s a pasára kedvező benyomást tettem.

Miután az összecsődült nép eloszlott, egy németül szóló egyén jött hozzám. Fején zsiros, szinevesztett vörös sipka, hátán a legdurvább vitorla-vászonból készült bő-ujju ing, kis, összeszakadozott veres mellényvel; térdig érő bugyogója hasonlólag durva fehér vászonból volt. Napégette meztelen lábait pár,

foltos papucs fedezte. Ez ember legnagyobb szegénységet tanusító külsője engem szánakozásra gerjesztett, — főleg midőn megtudtam, hogy csupán élelméért, mint pipatöltő és kávéfőző *Hüsszein* nevű rendőrnél szolgált.

Látva, hogy a törökök engem kitüntetnek, neki is hamar segélyt ígértem.

Felszólításomra a pasa három ujságot és egy Steinféle atlászt rendeltetett meg. Én a lapokat *Mollahil* nevű irnoknak oláhu Magyarárgattam: ez a kivonatot Omér számára törökre fordította, ki azután bátyjának, a viddini három lófarkas basának *Ibrahimnak* küldötte. Egyszer csak ezt írja Ibrahim Omérnek: „Öcsém! nagyon szeretném, ha magát az ujság Magyarázót küldenéd le nekem a lapokkal, — mert a tartományok török és frenk (európai) neveit, s egyebetek nem tudunk itt megegyeztetni.

Omér pasa e kívánságon, minthogy fiakint szeretett, s megválni tőlem sajnálotta, nem kissé ütdődött meg, s tapasztalván hozzám viseltető szives indulatját, én sem akartam jóltevőmet egykönnyen elhagyni, s Vidinbe küldés végett a németül tudó szegény kávéfőzőt ajánlottam. Ezt a pasa előhivatván, szemügyre vette, — azonban a bátyjához küldésre alkalmatlannak nyilvánította. De én a pasa ellenvetéseit az által igyekeztem legyőzni, hogy ha a kávéfőző tisztéséges ruhát nyer, egészen másképen fog kinézni s a Vidinbe küldésre alkalmas leend. Mi megtörténvén, pártfogoltam elragadtatva jött hozzám jóságomat megköszönni s magát körül tekintvén e szókra fakadt: „Jetzt sehe ich aus wie eine Nonne“ (most úgy nézek ki, mint egy apácza). Másnap Omér (így hívták a kávéfőzőt) Vidinbe ment, s megérkeztevel a pasa csibukcsii *) közé felvétellett.

Én az ujságokat ezentúl is, mint azelőtt, Mollahilnak Magyarárgattam, s a magyarrázattal a lapokat is Vidinbe küldöttem. Ez így folyt mintegy 5 hónapig.

A viddini pasa, Ibrahim, boszniai pásává nevezetett ki. Bosznia föllázadt állapotban lévén, ezt az új pasának kellett lecsendesíteni. Ibrahim akkori szokás szerént, serget kezdett gyűjteni, s minket is magával vivén, nagy pompával utnak indult.

Csigalábakon Scopiáig vergődttünk. Több havi itt henyelés után Pristinébe mentünk, hol szintén legnagyobb tétlenségben, kilencz egész hónapot töltöttünk.

Ezen boszniai pasának Ibrahim helyett életrevalóbb ember nevezetett ki, — s az egykor hatalmas ember alig tudta magának a szerzei helytartóságot kieszközölni.

Pristinében, igaz, nem sokat tettünk, de azért nyugalunk nem volt, mert a körül lakó arnauták Ibrahim féltékenységét hasznukra fordítván, mindegyre

zaklattak bennünket, hogy lovaink éjjel nappal nyergelve s magunk szüntelen fegyverben voltunk.

... Én nem sokára Konstantinápolyba menvén, az akkori időben mindenható császári kegyencz, Mühir Ahmed pasának segiditstje és barátja levék. 1832 vége felé Omér nekem levelet ír, kérvén eszközöljem ki Ibrahimtól elbocsátatását, mert a pipatöltéssel már jóllakott, s szeretne ő is Konstantinápolyba jöni.

Ahmed pasa parancsára Ibrahimnak Omért, úti költséggel ellátva, a fővárosba kellett inditnia, ki is egyenesen hozzám tartott, s mindaddig, míg neki helyet szereztem, vendégem volt.

Az öreg szerászkier, *Hüssref* pasa, kérésemre magához vette, s lett nála *peskirdzsibási, arkadzászi* (fő asztalkendő-hajtogatói segéd).

1833-ban, midőn *Hünkiár-Iszkelénél*, segélykép Mehemed Ali ellen, tizenötezer orosz táborozott, e sereg mellé pár ezer török katona is volt adva *Avni* bei parancsnoksága alatt, kivel én barátságos lábon állottam.

Egyszer egy hivatalos látogatásom alkalmával *Avni* bei panasolta, hogy a muszkákkal beszélni nem tud, mire én ezt mondom! „Menj *Hüssref* pasához, kérd el tőle Omér agát, — ez, mint *horvát* születés, magát a muszkákkal könnyen megértetheti.

Másnap Omér a táborban sátrat kapott lakásul. A *hünkiár-iszkelei tractatsu* után az oroszok elvonultak, s közbenjárásomra az öreg *Hüssref*, Omért fáradozásai jutalmul, gyalog-ezred *őrnagyul* nevezte ki.

Omér aga kinevezetése után hozzám jött, barátságomat megköszönni. Ezután Sz. Pétervárról hazajövetemmel, ide-oda küldöztetvén, csak egyszer láttam.

Azóta legyőzte a kurdokat, druzokat, albánokat, bosnyákokat; Oltaniczánál és Csetátyénél az oroszokat megverte s most szerdár teljhatalmu. Katonai főparancsnok.

Omér atya *Lattás* nevű elbocsátott élelmezési hivatalnok volt a likai végőr ezredben, maga pedig ugyanott kadét-káplárkint, s mint ilyen *Knezić* nevű mérnök százados irodájában szolgált. *Knezić* a Zárából Horvátországba vivő nevezetes velebiti utat készíttette, mely alkalommal a mi kadétunk kellőnél kissé bővebben sárfarkodván, Boszniába átment. Itt egy Aldunára induló hajón evezői állomást kapott, s így vergődött le Uj-Orsováig, hol a hajótól búcsút vett.

A *Lattás*-család eredetére spanyol, s mint Omér mondta III. Ferdinánd idejében jött Ausztriába.

Hogy pedig azon drámának, melynek eljátszására a sors Omért kijelelte, előjátékát én készítettem, nagy öröömre *szolgált* stb.“

Szóllósi mint táborkari tiszt vett részt az 1829-ki orosz-török hadjáratban; harcolt *Ibrahim* ellen, elkísérve *Ferzi-Ahmed* rendkívüli követet Sz. Pétervárra, — mely alkalommal Oroszhon legnevezetesebb helyeit volt módja szemügyre venni s Miklós czárral

*) Pipatöltő.

a segédtsztek közül egyedül ő tudott francziául beszélni; kezét csókolt a czárnénak, s Pétervártól Konstantinápolyig mindenütt szavára halgattak a törökök.

Haza érkezével, zultáni rendelet következtében a kis-ázsiai bányák megvizsgálásával, s azok jobb-kezelése felőli terv készítésével bizatott meg, hol sokszoros életveszélyvel eljárván teendőiben, e tárgybani felvilágosító véleményezés által sokat tett az ottani bányák czélszerűbb karba állítására.

Ezután (1835) Albániába küldetett, rendszerezett csendőrség szervezését végezt, -- s alig jutott el a vad *gogalikok* között Skodra (Skutari) tóvárosba, midőn a rég forrongó felkelés kitörvén, a lázadók dühe elől a pasával s kevés rendes katonasággal a városba szorult, hol május 19-től sept. 11-ig folytonos megszállás alatt, naponkint egyszer egyszer nyolcz lat máléval kellett megéniök.

Hét évet töltött Szöllösi napkelet fénye sege alatt; de vágyai iránytúje ismét hazája felé mutatott. Az 1836-ik év februárjában érkezett vissza Erdélybe. Láttam azt a köpenyegyet, melyet keresztül jártak a határszélen átiramló *Szelim* után füttyülő török golyók.

Mint engedély nélkül kivándorlottat, bűnvádi kereset alá fogták.

Pere három esztendeig folyt. Ezalatt írta a „Napkeleti képeket,“ melyekben érdekes törökországi tapasztalatai egy részét terjesztette a közönség elé, s csupán nagy emlékező tehetsége után, mert -- mint előbeszédében megjegyzi, -- irományai az albaniai lázadás-kor mind elvesztek. Itt bámulni lehet Európa majd, minden művelt irodalmábani ritka jártasságát. Első diák éveiben, elhagyva a tanodát távul a hazától Törökországban töltve közbeeső idejét -- a ki gyermek korában is, mind gazdatiszt fia bár elég gondos, de a középosztályuaknál akkor szokásban levő szűk terjű nevelésben részesült -- *) mikor haza jö, ismeri az olasz, frank, német, angol, török, arab és latin irodalmat, lord Byrontól Ariostoig, Sullytól Perseus -- Gibbon -- és Schillerig **).

Végre csakugyan lefolyt a per, és Szöllösyt nemcsak felmentették, hanem a kormány a keleti nyelvek tolmácsává nevezte ki Zimonyban. Itt még jobban neki feküdt a nyelvtanulásnak, úgy, hogy rövid időn az uj-görögben is szép előmenetelt tön, s pár év alatt 14 nyelvet mondott sajátjának.

Sokszor hozzáfogott önéletíratához, s mindannyiszor azért hagyta félben, nehogy a benne előforduló rendkívüli eseményekért sorait költeménynek tartsák.

*) Sz. A nagyalmasi gazdatiszt fia volt.

**) A „Napkeleti Képek“-et az akkori ítézet igen kedvezőleg fogadta. L. „Figyelmező,“ 1838, -- 2 és 30 sz. E könyv Kozlovskát Demjén László könyvkereskedésében leszállított, o'cső áron ma is kapható s a törökföldi viszonyok érdekes és találó festéséért, s a benne o'glalt adatokért, megérdemli a megvétel.

A mozgalmak vezetőjével már régebben szorosabb összeköttetésben állván, Szöllösy számára a forradalomban, habár kevésé ismert de nem jelentéktelen szerep jutott. Előbb a honvédelmi-bizottmány elnöke mellett titkárságot viselt s mint ilyen Schvechátnál a cs. sergeken keresztül ritka ügyességgel hatolt Bécsbe, hogy a magyar kormány és az aula közt összeköttetést hozzon létre. Később, mint külügyminiszteri titkár működött. Így érte a világi fegyvertétel, mely után Törökországba menekült.

Viddinből Sumlára költöztek, hol mint az akkori lapok s törökföldi naplók is különféleképen emlegették, a volt kormányzóval nem ismert, de gyanítótól fontos okok miatt végkép meghasonlott.

Sumlából a többiekkel együtt Kis Ázsiába bebezettett.

Várnán, Gemlikén, Brusszán, -- a hajdani Bythinia fővárosán (az ázsiai Olympok tövénél) elhaladva Kutajába érkeztek. Itt egy esztendőnél tovább tartózkodott. Ekkor távozási engedélyt nyervén, örök istenhozzádot mondott az agg vár sötét mandolafáinak, a Borzuk ezüst hajjainak. Persia kopasz bérceinek. *)

Máltában kiszállott, tongeri fürdők élvezése végett. Hat heti itt mulatás után Frankhonba ment, s Marseillet, Touloust megtekintvén, a legnevezetesebb pyrenei fürdők egyikében -- Baregesben ismét két hetet töltött, gyengült egészsége helyreállítása kedvéért, mely alkalommal Arragoniába, a kedves Spanyolország legszebb részébe is bepillantott.

1851 szeptemberében Párisba érkezett.

Két és félévi itt tartózkodását a császári nagy könyvtárban buvárkodásra fordította, -- s egyebek közt befejezte a *mesmerismus* körüli, még Kutajában megkezdett tanulmányait, -- melyek segélyével 1850 elején magát oly betegségtől mentette meg, melynek meggyógyíthatása felől orvosai már minden reményöket elvesztették volt.

E tannal történt megismerkedése kedélyvilágában is új fordulatot idézett elő s nem ritkán alkalmat nyújtott neki a rejtélyes tudomány által, a *Szent könyv* bűvös csodatételeit egész valóságukban újra föléleszteni.

A szülőföld emlékei nem hagynak nyugtot a bujdosónak. Hazatérésért folyamodott, s kormányengedély mellett 1853 aprilisében újra megpillantá az imádott hon sötét határait.

* * *

1854 martius 3-án meghalt *Szóllösy Ferencz*, Oráviczán, negyvennyolcz éves korában.

*) Az I. Napoleon egyiptomi hadjárata alatt foglyul esett francziák egy része (300 fogsága idejét Kutajában töltötte. Ezek a vár déli részét maiglan diszlo mandolafákkal ültették be. A város mellett a Borzuk vize hőmpölyög. Északról Persia fehér hegyei zárják be a láthatárt.

Élete csak a futócsillag hirtelen ragyogása volt; elenyészett, mielőtt világozhatott volna.

A hegyvölgyes vidéken rohanó folyót mindig a rónára vonja valami. A meredeken gyűjtött kincset csak itt öntheti ki, hol, tudja, egyedül várja pihenes, hosszu futása után a mező tárt karjain. De hasoha sem juthat a folyam a mosolygó vidékre? Ha elnyeli egy

mélység – s nem leszen látható többé. Ha az utósó szírről leesve, millió szemre porlik, széttörök, megsemmisül, s elvész a benne rejtett drágaságokkal együtt. . . De ez nem a folyam sorsa, – inkább sorsa az embernek! Annyi tehetség és a legszentebb akarat: odalesznek egy perc alatt, ha a kebel megszünt dobogni nyom nélkül, ismeretlenül! *Zilahy K.*

Képek, a női nevelésről.

Rudolphi Karolin után.

TIZENHETEDIK LEVÉL.

Megirom ma, milyen legyen fiad nevelője. Egy körülbelül huszonnyolcz éves fiatal ember, ki a jogot tanulta s államgazdászatot is végzett, kit rokonai fényes pályára szántak, de neki még nincsen kedve e pályára lépni, sőt ellenszenvvel gondol az időre, midőn majd valóban meg kell lennie. A gyermekeket ellenben oly forrón, oly igazán szereti, hogy ahol csak szerét teheti, közéjük vegyül. Független tudósként akar élni, mert minden hivatalt békónak tekint, mely szelleme szabadságát korlátozza. Mindemellett hiszem, hogy fiad nevelését elvállalná, mihelyt a kedves gyermekkel találkozna. A gyermekek iránti szeretet még a függetlenséghez ragaszkodást is túlszárnyalja benne. Tudománya egész terjedelmét nem ismerem, azt igen kevesen ismerik és ismerhetik; de a mód, hogyan ismeri a tárgyakat és tudja a dolgokat, kevés halandó tulajdona csak. Midőn férfakkal a tudomány valamely ágáról vitáz, oly szakismerettel adja elő nézeteit, mint ha ő maga gondolta volna ki azokat; a mit teljesen alaposan nem ért, arról beszélni nem szokott. Mindemellett semmi fölényt nem gyakorol környezetén; szellemi fönségsége elméjének tiszta, erőteljes és csöndes forrásából ered, neki magának alig van róla tudomása. Különösen érdekes előadása, ha a magyar nemzet multjáról, jelenéről és okvetlenül bekövetkező szebb jövőjéről beszél. Ekkor értem, fölfogom, átérzem nemes gondolatit.

Ő maga termékeny elme s egy lobogóhoz sem esküdött. Itéletét igen becsesnek tartom. Nézetei tisztán szabadelvűek s a gyöngyszemek, melyeket a hazai és külföldi irodalomból halászott, mind e szabadelvűség zománczával birnak.

Legszivesebben látom gyermekektől, s a fiatalágtól környezve őt. A legapróbbakat karján hordja s a legsudálatosabb meséket mondja nekik; a serdülő fiuk körülveszik, ha egy pillanatra egyedül találják s ha egyszer megkapták, nem egy hamar szabadul meg tőlök. Jól játszik zongorán s kellemes hangon énekel. Rajzol-e egyszerűen, nem tudom, de hogy a

képek és rajzok megítélésében szakértő, arról meggyőződtem. Egy képcarnok megtekintésénél a következő magasztos szavakat hallottam tőle: „Vannak pillanatok – mondá – midőn maga a tudat, hogy emberek vagyunk; üdvözít; midőn egyes emberek neve imaházszerű lelkünkben dicsfényvel ragyog.“

Utazásközben sokkal leplezetlenebbül látjuk az ember bensőjét, mint otthonos mindennapiságában. Hazánk egyik szép vidékén valánk s ő annyi gyönyört talált a szép vidék, a szent természet szemléletében, hogy bámultam, a mai napon már csaknem közös világfájdalomtól ment lelkületét. Noha csak nem rég hónapokon keresztül utazott külföldön, távol volt ama hetyke fitymálástól, melyet a hazai tájak iránt minden fölületes embernél tapasztalunk, ki a külföld szebb vidékeit bejárta. Az erő és gyöngédség, a szilárdság és odaengedés, a büszkeség és alázat ily összevegyülését még nem láttam soha. Kérlelhetlen szigorú a hazugság és hunyászkodás ellen. Nők iránt még nem is udvarias, nemünk iránt ugylátszik inkább sajnálkozással viseltetik, mint becsüléssel és mégis kikeresi közlünk a jobbkat, hogy nagyrabecsülést tanusitson irántok. Alakja férfias. Tüzes, sőt szem visszariasztana, ha annyi szelidség és nyugalom nem szólna belőle. Gyöngéiről is akartam szólni s csaknem észrevétlenül haladtam el mellettök. A szokásos illemen túlmenő formásokat gyűlöli. Hasonlón minden születési előjognak esküdt ellensége, s ha két egyenlőn becsületre méltó ember közt választhat, kik közül egyik a nemesi, másik a polgári osztályba tartozik, az előbbit odahagyva, minden bizonynyal az utóbbihoz szegődik. Ezt bizonynyal egy magasrangu pártfogója okozta irántai gögös viseletével.

Rangját idegen helyen soha sem említi s elég büszke, hogy egyénisége által akar lenni minden vagy semmi. Szóval a nemes embert igen olcsón adja.

Ime futólag vázolt képe azon férfinak, kiről hiszem, hogy fiad ép lelke gyönyörűen fejlődne oldalánál. Küldd el e levelet férjednek, ha te és ő helybenhagyjátok itéletemet s kívánjátok, hogy az ügyet elrendezzem, küldd hozzám tizenégy napra fiadat látogatásra. Ez uton fog nyilni alkalom a tárgyiról beszé-

getésre. A kiválasztottam nevelő találkozni fog nálad fiaddal s jóstehetségem nagyon rossz lábon állana, ha ő és a gyermek azonnal nem rokonszenveznének egymással.

Az említettem férfit keveset tud gyermekekről,

tervemről pedig épen nincsen tudomása. Mily türelmetlenül várom az ügy kimenetét! S még sem tudom, hogyan leszünk. Te majd nem akard elbocsátni magadtól fiadat s mi hogyan ereszzük el körünkből a derék férfit, valóban nem tudom.

L i b e r i a.

(Vége.)

Liberia benszülött népessége tiz — tizenkét különböző négertörzsből áll. Ezek mind visszavonultak a tengerparttól s csupán azért jönnek elő, hogy pálmalajért és elefántcsontért vasat s egyéb vadon állapotban élő népek számára becsesél biró tárgyakat cseréljenek. Ezek a keresztény négereknek már azért is ellenségeik, mert a rabszolgakereskedést elnyomták. A missionariusok minden ügyekezete megkeresztelésre hasztalan s ha egyik másik megtért is, ez inkább külsőnek mondható csupán és csak akkor történt, ha a kereszteléssel előnyök is jártak. Csak egy, a Kroo törzs maradt meg a partvidéken s ez ugylátszik befolyást gyakorland Liberia jövőjére. Vagy 12—15000-en tartozkodnak Monroviában, rendesen halászzattal foglalkoznak, igen békés emberek. Névleg a mohamedán hitet követikészakról vándoroltak a köztársaságba. Főszerepet visznek vallásukban az amuletek. Ilyen minden Kroo törzsbelinek van karjára vagy lábára kötve s szentül hiszik, hogy ez minden bajtól, minden szerencsétlenségtől megója őket. E négernek 20—30 kunyhóból álló falvakban laknak. A kunyhók 10—12 lábnyi magasak s hasonló átmérőűek; az ajtók csak 3 lábnyiak s mind nyugatra nyílnak, hogy esőzés idején a keletről jövő eső be ne szívárogon. A kunyhók egészben méhkas alakúak.

E lakok belseje bizonyítja gazdáik igénytelenségét. Egy szalmagyékény képviseli az ágyat, asztalt és széket; néha tüzhely is van a kunyhóban, de ezt ritkán használják. A falakon íj függ és nyilvesszők. Egy a kassavagyóker megzuzásához szükséges kő, egy saját készítményű nagy kés, mely a fejszét, fűrészet s minden egyéb vágó eszközt pótol, imitt amott egyegy fazék — ez a Kroocsalád egész butorzata. Hasonlón egyszerű és igénytelen a ruházat is.

Valamennyien gyapotkötényt hordanak csupán, mely a nőknél térdén alul ér, a férfiaknál jóval rövidebb. Munkánál és sajkáikban ez egyetlen ruhaneműt is leteszik a férfiak és fejükre tekergetik. A mindkét nemű gyermekek 12 éves korukig minden ruházat nélkül bolyonganak. Asszonyaik nevezetes festészetet gyakorolnak arcukon. Homlokuk közepén ajkukig fehér vonalt csinálnak, mely egy másik, egyik fültől a másikig vonuló húzással, különben sem szép arcukat még különösebbé tevő keresztet képez. A férfiak is

bekenik testöket fehér agyagfestékekkel, de kevésbé diszítéssel, mint hogy az izzadásnak elejét vegyék. Minden faluban a legtekintélyesebb férfi képviseli a hatóságot. Mihelyt férfit válassz az ifju, első fogait hegyesekre ráspolják, halántékaira a törzs jelét, egy-egy nyilat bélyegeznek s ekkor elhagyja a szülői házat és dolgozni megy a parti helyekre. Ott a lehető legrosszabbul él s minden szerzeményét félrerakja. Midőn elég pénze van, anyjának és rokonainak valami csekély ajándékot vesz, a többit atyjának kézbesíti, hogy kunyhót és nőt vegyen neki rajta. A kunyhó 8—10 dollárba kerül, még a nő ára 50—100 dollár. Midőn tüzhelyét így megalapította, újból vándorolni megy, hogy egy második nő árát szerezzék meg. Legfőbb büszkeségük, ha minél több nőt szereznek s a vagyonosabbak közül egynémelyiknek csakugyan 16—18 felesége van. A nők a férj távollétében minden házi és mezei munkát elvégeznek. Épen oly szerények és igénytelenek, mint férjeik; az egyetlen fénytűzés, mivel rendelkeznek, egy pipa dohány, melyet munka közben mindenütt látni nálók.

Minden családnak van egy saját készítményű 16—36 láb hosszú csónakja, miután falvaik csaknem kizárólag folyam partokon épülnek. E csónokok nagyon keskenyek és veszélyesek. Az egyetlen evező embernek térdén kell állnia, hogy ki ne forduljon. Mindemellett ki mernek menni a nyílt tengerre, s ha idegen hajó közeledik Monrovia partjaihoz, sokszor százával rohannak a sajkák feléje a folyamokból, hogy szolgálatukat följajánlják. Ily alkalmossal valóságos versenyfutás támad s a nagy sietségben nem egy sajka fordul föl. Ez azonban nem zavarja meg a benne ülőt. Egy percz alatt visszafordítja csónokát s mint ha mi sem történt volna, tovább evez. Legjobb érleli forrásuk a halászat, melyet nem hálóval gyakorolnak, hanem nyíllal lövik a halakat. E célra oly fát keres ki magának a halvadász, melynek ágai egészen a víz fölé hajlanak. Ekkor bizonyos gyümölcs magvát szórja csalétkül a vízbe s a víz tükrére érkező zsákmányt rendkívüli ügyességgel agyonlövi. A nyíllak négy láb hosszúak, nagyon könnyű fából készülnek s hegyöket egy közönséges vasszeg képezi. A meglőtt halat a nyíl fája a víz fölé tartja s a vadász siet sajkájához, hogy a vízből kivegye zsákmányát. Rit-

kán lő roszul a halvadás s néhány óra alatt megszerzi magának és családjának a napi élelmet.

Lőfegyvert nem használnak a Kroo-törzsbeliek. Sokkal szegényebbek és takarékosabbak, semhogy ilyeneket szereznének maguknak. Főfegyverüket, a kést is maguk készítik. Kovácműhelyeik bámulatot érdemlenek nagy egyszerűségök miatt; látszik rajtuk, mily tökéletlen eszközökkel képesek a műveletlen népek előteremteni szükségleteiket. A kovácsmester rendesen a legnagyobb tekintélyt gyakorolja környezetében fölött, mert durva mesterségét senki sem érti s mindenkinek szüksége van készítményeire. Nem is minden faluban van kovácsmester s a helység, melyben lakik, mindenkor igen büszke rá.

A Krootörzs az egyetlen, mely valamikor tetemesen gyarapítani fogja Libériát; maga a készség,

melylyel Monrovia fekete keresztényeihez simul, a munka, melyet tőlök nyer s a folytonos érintkezés utóvégre egybeolvadást eredményezendek.

Ilyen a kis néger köztársaság Afrika tengerpartján, melyet a legnemesebb szándék alapított barmokká aljasított testvéreink szabadságának.

Hány szegény rabszolga szive dobog hangosabban, midőn fehér ura vas ostora alatt meggörnyedve, e szót kimondani hallja; hány a szerető és szeretett férj oldalától elszakasztott, pénzért eladott ifju nő mondja ki szívszakgató sohajjal e szót: Liberia!

Minden ily sohaj egyegy áldás azon nemesszívű emberbarátok emlékére, kik embertársaik szabadságának s egyuttal önmaguknak a feketék köztársaságában örökre fönmaradó emlékoszlopot állítottak.

A r a n y m o n d a t o k .

Külföldi remekirók után.

Szendeség, türelem és szeretet legszebb éke a nőnek és legnagyobb méltósága. Mesterkétlensége imádásra ragadja környezetét s csöndes hatalmat gyakorol minden sziven, még olyanokon is, melyekhez semmi erő sem fér. A nő parancsol, hol engedelmeskedni — tiszteletet követel, hol védelmet és kiméletet esdeni — királyi tekintélyt kíván, hol mindenről lemondani látszik.

Ehrenberg.

A legmagasabb értelemben vett ártatlanság és tisztaság a legmagasabb, legszentebb a földön. Ez a lépcső, melyen az istenség az emberekhez leereszkedik.

Herder.

A művelt, tiszta keblű nő nem sokáig mérlegeli, mi helyes, mi helytelen, mi illő, mi illetlen; egy titkos hang sugja neki s inkább meghal, semhogy ez előtt bedugja fülét. Ez uton nyilvánul előtte az, mi szent. Ebből magyarázható, hogy a legrégebbi népek-nél is az erény hősnőinek szavát jóságának tekintették.

Schwarz.

A szépség csak erénnyel párosulva valóban az; ha nem úgy van, külsőség csupán.

Cervantes.

Erény és szemérem minden női kecs egyedüli és legszebb alapja volt és marad.

Bouterweck.

A legmagasabb, mit a földön látunk, mi a barbárok is megszelidíti s a vérszopó gyilkos kezét akadályozza a nő, ki teljes bizalommal és öntudatlanul nagybecsű erényével a többi nőket megszégyeníti.

Seume.

Nem csupán az akaratosság kerülése s a kész engedelmisség, hanem ez érzületek szándékos kinyilatkoztatása, egyike a szeretetnél nagyobb nőiség legszebb, leglelkesebb tulajdonainak. Azon nőiségnek, mely önméltósága által biztosítva van, hogy odaengedése legkevésbé sem csorbitja tekintélyét.

Humboldt.

A nő magaviseletének és öltözkének mindig öszhangzani kell egymással. Bizonyos egyszerű és illő díszítés az egyént s kedvességét még inkább kiemeli; de mihelyt egy bizonyos vonal hat van lépve, mellékessé válik az egyén a helyett, hogy nyerne ékítménytől.

Cooper.

A szépség elkábitja csupán a férfiakat, még az erény és lelki műveltség tartóssá varázsolja tiszteleten és becsüléssel alapuló szerelmeket.

Musäus.

A hitlenség a nőnél olyan mint a hitlenség a papnál. Az emberi kötelességek megszegésének legszélsőbb határa.

Diderot.

Női ismerettár.

— A magyar országgyűlés még nem tilt egybe, hogy a leirat fölött tanácskozzék. A fölrirati és határozati pártok újból megalakultak s még most nem lehet megmondani, melyik viendi keresztül elvét. A dolog lényegére nézve nincsen véleménykülönbség. Hogy a leiratban tartalmazott kívánatokat az országgyűlés nem teljesítheti, hogy az 1848-ki törvényekről le nem mondhat s hogy a birodalmi tanácsba követeket nem küldhet, mindkét résznél befejezett tény; csupán arról van szó, ezen elhatározást fölriratban fogja-e tudatni az uralkodóval vagy határozatban értesíti róla a hazát az országgyűlés. A legközelebbi nyilvános ülést a jövő hét közepére várják.

— Női iparkiallítást rendeznek Pesten a Beleznay kertben f. é. augst 24-től september 2-ig oly tárgyakból, melyek a házi gazdaságban szükségesek, p. a női kézimunka, len, kender és selyemszövetek, kerti vetemények, gyümölcs, nyers és befőzött állapotban, eczet, szörp, kenyér és más sütemények, szárított tészták, zsir, szalonna, sonka, kolbász, turó, sajt, méz, aprómarha, hizott háziállatok, és mindenféle házi foglalkozáshoz szükséges eszközök és gépekből. A kiállítandó tárgyak legfeljebb augst 10-kén, a „Kerti gazdaság“ című lap szerkesztőségénél bejelentendők. Beküldési határidő augst 20-án, sütemények, nyers vetemények gyümölcs és háziállatokra augst 23. A beküldés ily czim alatt történik: „A női iparkiallítást rendező bizotmányok — Pesten.“ Eladó tárgyakra az ár pontosan feljegyzendő, melyből a kiállítási költségek fedezésére 10% levonatik. A kiállítással sorshuzás is lesz egybekötve; nevezetesen 10 kreáros sorsjegyek lesznek kaphatók, melyeknek árán kiállítási tárgyak fognak összevásároltatni és kijátszatni. A nemzeti gádasszony-egylet tagjai ingyen látogathatják e kiállítást; a közönség a kiállítás első és második napján 10 kr. belépti díjt fizet. Az utolsó napon szabad lesz a bemenetel mindenki számára.

— **Winkler** magyar legióbeli törzstiszt folyamodványt adott be, hogy haza térhessen — meghalni. A jeles katonát már 1848-ban nagy csapatot alakított az olaszok mellett Velencében; e város átadása után Görögországba menekült; újabban ismét vitézül küzdött Olaszország mellett, míg nem aggasztó sorvadásba esett, s most a távollét és számkivetés keserű napjai alatt is folyvást imádozott szép hona földjén akarja bevégezni hanyatlott életét.

— Az erdélyi főúrrend egyik legműveltebb és legkedveltebb tagja, a kolozsvári muzeum legelső alapítója egyike, gr. *Kemény Sámuel* f. hó 28-ra virradóra 59 éves korában, elhunyt. Az üdvözülten — ki nagy elméje s főleg roppant emlékezőtehetsége és sajátos kedélye által a legérdekesebb és kiválóbb egyéniségek közé tartozott — a hazai tudományosság, művészet, irodalom és nevelésügy, kivált pedig az ev. ref. egyház nem keveset vesztett. Kedves emléke örökre fog állni a két testvér hazában!

— Egy egeri hölgy felszólítja társnőit, hogy női kézmunkákból a gyöngyösi tűzkárvallottak segélyezésére sorsjátékot rendezzenek.

— *Avellino* kormányzója következő hálairatot intézett a magyar legió ezredesehez, annak az ország fölszabadításánál tett hathatós közreműködéséért: „*Ihász Dániel* ezredes urnak, a magyar legió parancsnokának. Nem tudom, vajjon a parancsnoksága alatt álló tisztelnél és katonáknál inkább a

bátorságot és fegyelmet kell-e csodálni, vagy a testvérérzelmeket, melyet azon nép iránt tanusított, mely a már legyőzött bourboni párt által véresen ellenzett nemzetisége után iparkodik. Ők ez érzelmeknek, a Montefalcione melletti utóbbi csatázásokban oly világos jeleit adták, hogy édes kötelességemnek ismerem, nekik ezért ön személyében köszönetet szavazni. Azért engedje meg elmondanom, hogy az olaszoknak régi rokonszenve a magyarok iránt, — rokonszenve két egyenlőn nagylelkű, egyformán hosszú ideig elnyomott és egy időben szabadság után térvők nemzetnek — ma újonnan erősödött, hogy daczára az osztrák sas körmeinek, kezét szorítanak egymással, testvéreknek nevezik egymást s kölcsönös jóakarattal zálogát adják egymásnak. Engedje meg egyuttal, ezredes ur, személyes hálám kifejezését, azon ép oly gyors, mint hathatós segélyért, mely után az elbátorított rablók fölhagytak Montefalcione és területe háborgatásával. És legyen meggyőződve, hogy ez utóbbi esetek emléke rám nézve sokkal kevésbé keserű, mert nekik köszönöm azon szerenésőt, hogy önnel személyesen megismerkedtem. *Avellino* 1861. jun. 15. A kormányzó *Luca Miklós*.“

— *Garibaldinak* *Caprerából*, jul. 16-ról, *Dorw d'Istria*, sz. *Ghika* grófnőhöz intézett levelének egy érdekes töredéke így szól: „A román s olasz nép közt annyi indoka létezik a kölcsönös vonzalomnak, hogy természetesnek fogja tartani az összefüggést, ha közbiztonságát egy tanácsot intézők derék honfitársaihoz, mely, úgy hiszem, mindnyájunk érdekében fekszik. „Magyarország e pillanatban igen nehéz állásban van. E nemzet, melynek testvérisége velünk az olasz szabadság csatamezején forrott össze, kiválólag megérdemli keleti Európa népeinek közremunkálását, mert ügyök közös. A szerbek, horvátok, dalmaták hozzáállnak a magyarok nemzeti kívánságaihoz; a románoknak is ugyanezt kellene tenni, s én erősen bízom az ön magas befolyásában honfitársaira, hogy e testvéri kapes megerősödjék, mely ezental a keleti fajokat testvéreikhez európai centrumában s a nyugatban fűzendi. „A népek egymás ellen a zsarnokok által felbőszítve, az utóbbiak hatalmát alapíták meg. A népek Krisztus s az emberiség törvényei szerint egymást értve és szeretve valósítani fogják azon álmokat a boldogságról, melyekben minden időn át magunkat ringattuk. *Garibaldi József*.“

— **Kossuth**, mielőtt Angliát elhagyta volna, *Rónay Jácint*nak, mint hű ügytársának, nevével és elutazása napjával jegyzett arany tollat adott emlékül. Magán tudósítók szerint *Kossuth* fiai — mint közemberek — a magyar legióhoz fognak csatlakozni.

— Az olaszországi magyar legiónak tényleges szolgálatban lévő része *Ihász Dániel* ezredes parancsnoksága alatt *Nocerában* állomásozik, a tartaléksereg, illetőleg a számföltötti, s a légióba annak idején beosztandó tiszték *Aquiban* vannak, és ezeknek parancsnoka *Mogyoródy ezredes*. A légió gyalogsága és tüzérsége fegyelmi-, fűlszerelési- és gyakorlottsági szempontból, bármely rendes hadsereg díszére válnék. Huszáraik rendezése is halad. A lengyelek miniszteri rendelet nyomán a légióból elbocsáttatnak. A nápolyi lapok éjg magasztalják a magyar légió vitézségét, mely megtette kötelességét, de nem büszke a rablók ellenében kivívott diadalra.

Felolós szerkesztő. **Vachott Sándorné.**